

Noored ja Omavalitsuspäev

21.02.2022, Riigikogu Konverentsikeskus

Maris Sild, Mari Puuram, Kaja Liivak, Katrin Markii, Lili Tiri, Hannes Nagel, Marika

Saar, Eingard Tops, Evely East, Anneli Pärilin

Head kollokviumil osalejad

Meie ettekande eesmärgiks on vaadata Omavalitsuspäevaga seonduvat noorte vaatenurgast ja mõelda sellele, kuidas omavalitsusteemasid ka noortele lähemale tuua.

Mõeldes tagasi sellele, mis võis olla minu esimene teadlik kokkupuude omavalitsusega, meenub esimene kord, kui valimas käisin. Hiljuti 18-aastaseks saanuna oli see minu esimene otsene kokkupuude – osaleda kohalikel valimistel. Järgmistel kohalikel valimistel kandideerisin juba ise ning siis sai tollaegse halduskogu liikmena alguse ka minu lähem side omavalitsusega, mis pole katkenud siiani.

Selleks ettekandeks ettevalmistudes tuli nii mõnestki vestlusest ja sisendist välja see, et noorte praktilised kokkupuuted omavalitsusega on pigem vähesed. Ühiskonnaõpetuse tundides saadakse selgeks küll roll ja teoreetiline pool, kuid puudu jääb praktilisest kogemusest. Seda eriti suuremate omavalitsuste puhul. Eesmärgiks peaks olema võimalikult varajane praktiline kokkupuude omavalitsusega.

Valimisea langetamine

Alates 2017. aasta valimistest on Eestis kohalike omavalitsuste valimisiga langetatud 16- eluaastani. See oli suur samm selle suunas, et noored juba varakult tunneksid tugevamat sidet oma kodukohaga, saaksid kaasa rääkida kohaliku elu korraldamisel.

Ühelt poolt sunnib see täiskasvanuid ka rohkem noortega arvestama, aga teiselt poolt muutuvad noored ühiskondlikult aktiivsemaks. Suureneb kaasamõtlemine ühiskondlike teemade üle, kaasatus kolmandas sektoris ja seos kodukohaga. Lisaks annab see juba varem praktilise kogemuse valimaskäimise näol. Nii ei ole ühiskonnaõpetuse tundides räägitu vaid teooria, vaid paljudel tekib võimalus juba põhikooli lõpus esimest korda oma hääleõigust kasutada.

Noortevolikogud

Teine võimalus noortel saada esimene praktiline kokkupuude omavalitsusega on noortevolikokku kandideerimise näol.

Noortevolikogu kogemus teeb noorte elu põnevamaks, sellises ühenduses kaasa löövad noored muutuvad julgemaks, enesekindlamaks, neil tekib juurde uusi tutvusi, nad oskavad pöörduda oma ideede ja muredega, nende sotsiaalne kapital kasvab ning koolitustel ja tegutsedes saadakse uusi kogemusi ja oskusi. Noortevolikogus tegutsemine loob ka tulevikuks olulist võrgustikku – noortevolikogude vilistlasi leiab väga erinevatelt elualadelt – poliitikutest koolijuhtide ja ettevõtjateni.

Samas on ka noorte huvid noortevolikogudesse kuulumise osas olnud ajas väga muutuvad. Viimasel ajal on olnud mitmeid juhuseid, kus noortevolikokku kandideerimist on pikendatud, sest esitatud pole isegi liikmete arvule vastavat hulka kandidaate. Ühelt poolt võib siin näha olukorda, kus tänapäeva noorte huvi igasuguste formaalsete tegevuste osas ongi madalam. Teiselt poolt võib siin aga mängida rolli ka see, et milline on seni olnud noorte kogemus ja noortevolikogu maine kohapeal.

Mõnikord piisab sellest, et kohapeal on olemas aktiivsed eestvedajatest noored, kes noortevolikokku kuulumise on populaarseks muutnud ja ka noored ise näevad, et läbi selle on võimalik muutusi tuua ning midagi päriselt ära teha.

Marika Saar kirjutas oma Tartu Postimehe hiljutises arvamuses väga tabavalt:

„Selleks, et noortevolikogud saaksid täita oma peamist eesmärki – arutada noori puudutavaid küsimusi ning teha ettepanekuid noorte vajadustest ja huvist lähtuvalt volikogule ja valitsusele – on vaja muuta ka linna- ja vallajuhtide ning ametnike suhtumist noorte kaasamisele. Ei piisa näilisusest. Kõige tähtsam on see, millist tuge omavalitsus noortevolikogule pakub ja millised formaadid on loodud partnerluseks. Volikogu istungitel saab osaleda igaüks, kuid on positiivne, kui noortevolikogu liikmed on kaasatud ka volikogu komisjonide töösse.“

Ma olen ka ise noortevolikogu vilistlasena ning olles värske Tallinna Linnavolikogu Rahanduskomisjoni esimees, tabanud end korduvalt mõtlemast, et mil viisil peaks noortevolikogu olema kaasatud linnavolikogu töösse. Tallinn on siin kindlasti eeskuju näitaja – noortevolikogu esindaja kuulub iga linnavolikogu komisjoni koosseisu, kuid ma leian, et ainult sellest ei piisa. Noortevolikogu on tihtipeale noore inimese esimene lähem kokkupuude omavalitsusega, mis kujundab olulisel määral tema teadmisi ja arvamusi omavalitsust puudutavates küsimustes.

Suhtumine ja suhtlemine

Lisaks formaalsele poolele on vaja muuta ka linna- ja vallajuhtide ning ametnike suhtumist noorte kaasamisele. Noori tuleb kaasata, kuid see ei saa olla kaasamine vaid kaasamise pärast. Esimese asjana tuleb läbi mõelda see, milline on noorte jaoks jõukohane tase. Kuidas antakse tagasisidet, samal ajal ka noori võimestades ning arendades, ja kuidas seeläbi tõsta noorte motivatsiooni veelgi enam panustada ning osaleda. Head näited kannustavad ka teisi noori osalema ning rohkem panustama.

Bakalaureusetöö „Laste ja noorte kaasamise võimalustest ja vajalikkusest linnaruumi ja teiste tiheasulate planeerimisel“ autor Siiri Treufeld tõdeb oma töös, et enamus omavalitsuse planeerijatest ei ole laste ja noorte kaasamisega kokku puutunud, kuid on meeleldi nõus seda tulevikus tegema. Spetsialistid, kellel oli lähem kokkupuude töös noortega, tõid positiivsete nimetajatena esile noorte avatuse ja ideederohkuse. Spetsialistid, kes suhtusid noorte kaasamise võimalikkusesse reservatsiooniga, nimetasid selle peamiste põhjustena laste ja noorte väheseid taustateadmisi ning mõningast huvipuudust.

Noortel ei tohi omavalitsusega kokku puutudes jääda tunne, et otsuseid langetatakse kuskil kaugel ja kõrgemal, kuhu neil ligipääs puudub. Otsustamine ja protsessid tuleb tuua noortele lähemale ja teha arusaadavaks ning mõista ka seda, et noorte ettevalmistus ja kogemus ongi alguses vähene, kuid õigesti toimetades on seda võimalik kiiresti suurendada.

Kaasav eelarve kui võimalus

Kaasavate eelarvete üha laiem kasutamine omavalitsustes on üks võimalus noori aktiivsemalt tegutsema panna. Üle Eesti on mitmeid häid näiteid, kus just kaasava eelarve hääletusel enda

idee või projekti eest seismine on noored tegutsema pannud. Ühelt poolt on siin põhjuseks ilmselt kaasava eelarve lihtsus – enda idee esitamine ei ole keeruline. Teiselt poolt aga ka võimalus midagi käega katsutavat korda saata.

Lisaks kaasavale eelarvele peaksid omavalitsused veelgi enam looma noorte omaalgatuse fonde ja muid taolisi võimalusi, mis aitavad noortel oma ideid toe abil ise ja lihtsalt ellu viia.

Noortele atraktiivne omavalitsus

Varastest kokkupuudetest omavalitsusega sõltub kahtlemata ka see, kas ja millisena näeb noor enda tulevikku näiteks edaspidi omavalitsuses töötades. Siin on oluline omavalitsuse juhtimis- ja organisatsioonikultuur, kaasaegsed lähenemised ja läbipaistvad otsustusprotsessid. Praeguses infoga üleküllastatud ühiskonnas peaks iga omavalitsus süsteemselt tegelema sellega, et olla atraktiivne tööandja, kus ka noored ennast tulevikus töötamas näevad.

Lisaks sellele peaks Omavalitsuspäeva tähistamine koolides olema laialt levinud traditsioon, mis läbi huvi pakkuvate ettevõtmiste ka noorte teadmisi omavalitsuspäeva olulisusest ja tähendusest tõstaks. Selles, et Omavalitsuspäev noortele lähemale tuua, on kindlasti väga oluline ka igaühe meie roll ja panus.

Suured tänud kõigile, kes ettekande valmimisse panustasid. Tõdesime, et tegelikult vajaks teema Omavalitsuspäev ja noored täiesti eraldi tervet päeva, et seda käsitleda. Ja suured tänud ka Sulev Läänele, kes omavalitsuse teemade vastu on huvi tekitanud ka paljudes tudengites.

Aitäh kuulamast!